

Det Europæiske Semester: Danmarks Nationale Reformprogram 2018

Dette notat behandler regeringens nationale reformprogram, som blev offentliggjort den 24. april 2018. Notatet baserer sig på en læsning af programmet ud fra DLI-relevante aspekter. Siden 2010 har de europæiske lande været en del af Det Europæiske Semester¹, som danner rammen for en koordinering af EU-landenes økonomiske politikker. Det Nationale Reformprogram udstikker fremtidige nationale mål for vækst og beskæftigelse, og baner vejen for det videre arbejde med Europa 2020-målene.

Det centrale kapitel for DLI er kapitel 4.4, som vedrører de nationale mål for uddannelse. Overordnet set lyder de danske mål for uddannelse inden 2020 på at reducere uddannelsesfrafaldet til 10 % for de 18-24-årige og øge andelen af de 30-34-årige, der har afsluttet en videregående uddannelse, til mindst 40 %. Derudover berøres kapitlerne 4.1 om beskæftigelse, 4.2 om forskning og udvikling samt 4.5 om social inklusion.

Notatet gør brug af citater og kildehenvisninger, som er taget direkte fra reformprogrammet, og er dermed ikke udtryk for DLI's egen holdning.

Afsnit 4.4. Det nationale mål for uddannelse

Indledning

Regeringen starter med at fastslå, at de overordnede EU-mål inden for uddannelse er nået. I 2016 var uddannelsesfrafaldet for de 18-24-årige på 7,2 %, hvilket er under det fastsatte mål fra EU på 10 %. EU har desuden opstillet det mål, at mindst 40 % af de 30-34-årige har afsluttet en videregående eller tilsvarende uddannelse i 2020. I Danmark lå dette tal på 47,7 % i 2016 (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 36).

Folkeskolen

- Folkeskolereformen fra 2014:
 - Evalueringer af folkeskolereformen viser at elever, forældre og lærere oplever mere ro i klassen i 2017 sammenlignet med i 2015, der var reformens første skoleår. Derudover oplever en større andel af lærerne, at eleverne bliver mere læringsparate, når bevægelse integreres i undervisningen (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 36).
 - Regeringen nævner i reformprogrammet følgeforskning, der viser at lærerne kun til en vis grad benytter elementer i den åbne skole (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 36).
 - I skoleåret 2016/2017 undervistes eleverne i 85,1 % af den fagopdelte undervisning af lærere med kompetence inden for det pågældende fag. Det er en stigning på 1,9 procentpoint i forhold til året før (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 36).

¹ Læs mere om semestret: <http://www.consilium.europa.eu/da/policies/european-semester/>

- I 2017 er der gennemført en lempelse af Fælles Mål, så det er færre mål, som er bindende. Dette giver en øget frihed til lokalt at tilrettelægge undervisningen (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 36-37).
- Elever med migrantbaggrund:
 - I reformprogrammet henvises til initiativer taget af den tidligere V-regering i 2016 som bl.a. styrkede vidensgrundlaget og modtagelsestilbud for nyankomne flygtninge. Der er ligeledes udviklet screeningsmaterialer til kommuner og skoler til at hjælpe med vurderingen af nyankomne elevers kompetencer samt et vejlednings- og inspirationsmateriale til arbejdet med nyankomne elever (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 37).
 - Elever med udenlandsk herkomst præsterer fortsat lavere end elever med etnisk dansk baggrund, men det beskrives, at afstanden er blevet mindre. Regeringen fremhæver således, at 76 % af eleverne med udenlandsk herkomst opnår karakteren 2 eller derover ved de bundne afgangsprøver i dansk og matematik i 9. klasse i 2017. I 2011 lå andelen på 72 %. For elever med dansk oprindelse lå andelen af elever, som opnåede karakteren 2 eller derover ved de bundne afgangsprøver i dansk og matematik i 9. klasse på 89 % i 2017 og på 87 % i 2011 (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 37).

Det forberedende område

- Her fremhæves den reform af det forberedende område, som blev vedtaget i 2017. En række nuværende tilbud skal lægges sammen til en ny Forberedende Grundkursus (FGU). Den nye FGU skal gøre unge under 25 år klar til fagligt, personligt og socialt at gennemføre en ungdomsuddannelse. Reformen rummer bl.a. et krav om, at kommunerne skal etablere en sammenhængende, koordineret ungeindsats (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 37).

Erhvervsuddannelser

- Her beskrives resultaterne halvandet år efter reformen om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser:
 - Langt flere elever vælger en erhvervsuddannelse gennem EUX.
 - Der er generelt et positivt billede af elevernes trivsel.
 - Dog fortsat en stor udfordring at få flere til at søge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse. I 2018 ligger tallet på 19,4 % (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 37).
- Trepartsaftalen fra 2016 om kvalificeret arbejdskraft i hele Danmark og praktikpladser til unge:
 - Arbejdsgiverne forpligter sig på at oprette 8.000-10.000 ekstra praktikpladser.
 - Der skal oprettes en række fordelsuddannelser, som er uddannelser med særligt gode muligheder for at afslutte en erhvervsuddannelse med en virksomhedspraktik. De første tal viser, at flere søger mod fordelsuddannelserne end de andre erhvervsuddannelser (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 37).

De gymnasiale uddannelser

- I reformprogrammet fremhæver regeringen reformen fra 2017 på det gymnasiale område:
 - Foreløbige tilbagemeldinger tyder på, at flere elever fastholdes i uddannelserne, og at grundforløbet fungerer efter hensigten.
 - Opfølgning af reformen sker løbende med "tæt inddragelse af relevante interessenter på området" (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).
- Regeringen lancerede en national sprogstrategi i forlængelse af aftalen om styrkede gymnasiale uddannelser. Strategien skal løfte studerende og elevers sprogkundskaber på tværs af hele uddannelses-systemet og imødekomme erhvervslivets efterspørgsel. Derudover er målet, at flere elever og studerende i en tidlig alder inspireres af sprogundervisning af høj kvalitet, og sproguddannelserne skal være fagligt stærke samt tiltrække og fastholde de dygtigste studerende (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).

Voksen- og efteruddannelsesområdet

- Som følge af trepartsaftalen fra 2017 er der blevet afsat 400 mio. kr. til en omstillingsfond til opkvalificering eller omskoling af ufaglærte og faglærte (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).
- Der er initiativer for i alt 2,5 mia. kr. der løber over en fireårig periode. Der bliver gjort status ved udgangen af perioden (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).

De videregående uddannelser

- I reformprogrammet fremhæves ændring af universitetsloven fra 2017 som:
 - Tydeliggør bestyrelsernes roller og ansvar på universiteterne, samt ændrer procedureerne for udpegning af eksterne medlemmer til bestyrelserne. Derudover styrkes dialogen mellem bestyrelser og Uddannelses- og Forskningsministeriet (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).
 - Erstatte udviklingskontrakter med strategiske rammekontrakter.
 - Regeringen vil tilsvarende se på de ledelsesmæssige rammer for professionshøjskolerne og erhvervsakademierne (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).
- En politisk aftale fra 2017 om et nyt bevillingssystem for de videregående uddannelser skal øge kvaliteten i uddannelserne og styrke det ledelsesmæssige fokus på god undervisning og overgang til job efter studierne (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 38).
- Der fremhæves ligeledes et lovforslag i 2017, som gør det muligt for relevante uddannelsesinstitutioner at udbyde erhvervskandidatuddannelser tilrettelagt over fire år med fuldt taxametertilskud, uden deltagerbetaling og uden SU (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).
- Som en del af regeringens udflytningsplan oprettes ti nye uddannelsesstationer rundt om i landet. Derudover kan erhvervsakademier og professionshøjskoler tilrettelægge uddannelser, hvor dele af uddannelser kan gennemføres på "stationer" i områder, hvor der er få uddannelser og efterspørgsel på arbejdskraft (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).
- Regeringen har nedsat et universitetsudvalg, som skal opstille konkrete modeller for bedre universitetsuddannelser. Udvalget afleverede i marts 2018 (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).

- Regeringen vil fremlægge et udspil til en omlægning af SU'en for at sikre et mere robust SU-system. Regeringen foreslår, at provenuet fra omlægningen i perioden 2019-2025 placeres i en kompetencepulje, "som skal anvendes til at styrke danskernes kompetencer og ruste arbejdsstyrken til fremtidens arbejdsmarked" (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).
- I foråret 2018 vil der ligeledes blive fremlagt et eliteudspil, der med mere systematisk udbredelse af indsatser skal sigte imod de dygtigste studerende for dermed at udvikle og udfordre denne gruppe mere end tilfældet er i dag (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).

Afsnit 4.2. Det nationale mål for forskning og udvikling

Indledning

Regeringen har tilsluttet sig EU's målsætning om at lade de samlede offentlige og private investeringer i forskning og udvikling (F&U) udgøre 3 % af BNP, og samtidig er det regeringens målsætning, at de offentlige investeringer i F&U udgør mindst 1 % af BNP. Det stemmer således også overens med, at virksomheder i Danmark bidrager med ca. 2/3 af samfundets investeringer i F&U, idet erhvervslivet i 2016 anvendte 42 mia. kr. på F&U svarende til 2,08 % af BNP, mens det offentlige samme år udførte forskning til 23,1 mia. kr. svarende til 1,12 % af BNP (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 29).

Af reformer på området har regeringen tilbage i december 2017 offentliggjort strategien 'Danmark – klar til fremtiden', som er regeringens strategi for forsknings- og innovationspolitikken. Heri opstilles to overordnede mål; at dansk forskning skal være af højeste internationale kvalitet, og at forskningen skal gøre mest mulig gavn for samfundet. Der præsenteres med strategien 28 initiativer, hvoraf to af dem fremgår i reformprogrammet:

- Højere skattefradrag for F&U
 - med henblik på at styrke virksomheders incitament til at investere i F&U.
- Bedre videngrundlag om danske virksomheders investeringer i F&U
 - skal kaste lys over, hvorfor blot få store virksomheder hidtil har stået for F&U-investeringer (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 32)

Afsnit 4.5. Det nationale mål for social inklusion

Indledning

I reformprogrammet omhandler afsnittet om social inklusion bl.a. DLI-relevante temaer som regeringens ti mål for social mobilitet, dagtilbudsområdet og udsatte børn og unge. I Europas 2020-strategi lyder målet, at flere personer skal ud af social eksklusion og blive en del af arbejdsfællesskabet. Herom præsenterer reformprogrammet regeringens initiativer om økonomisk tilskyndelse til aktiv deltagelse på arbejdsmarkedet. Bl.a. fremhæves senere års reformer af f.eks. førtidspension, kontanthjælps-, sygedagpenge- og dagpengesystem som rammegivende for, at flere er kommet ind på arbejdsmarkedet (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 39).

Socialområdet

I maj 2016 fastsatte regeringen ti mål for social mobilitet under overskrifterne 'Flere skal være en del af arbejdsmarkedet' og 'Færre skal være socialt udsatte'. Førstnævnte vedrører uddannelse:

- udsatte børn og unges faglige niveau i folkeskolen skal forbedres
- flere udsatte unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse
- flere personer med handicap, psykiske vanskeligheder, sociale problemer eller personer udsat for vold i nære relationer skal i uddannelse og beskæftigelse
(Danmarks Nationale Reformprogram, s. 41)

Indtil videre er den positive udvikling med målene fremadgående men langsom, og regeringen følger årligt op på de ti sociale mål med udgivelsen af 'Socialpolitisk Redegørelse'. Det præsenteres bl.a. at der kan måles en mindre tilbagegang inden for målet om, at flere udsatte unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Her er andelen af de 18-21-årige, som er i gang eller har gennemført en ungdomsuddannelse fra 2014 til 2015 faldet med tre procentpoint fra 51 % til 48 % i 2015 (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 42).

Dagtilbudsområdet

I juni 2017 indgik regeringen en politisk aftale på dagtilbudsområdet kaldet 'Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet', hvortil der er afsat 580 mio. kr. i perioden 2017-2020. Aftalen rummer 24 initiativer under tre fokusområder:

- øget fleksibilitet og frit valg for børnefamilier
- bedre læring og trivsel for alle børn og et sammenhængende børneliv
- høj kvalitet gennem faglighed og tydelig ledelse

Dertil følger 10,8 mio. kr. afsat fra 2016-2018 til at forske i en styrket overgang til skolen for de udsatte børn i dagtilbud (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 43).

4.1 Det nationale mål for beskæftigelse

Indledning

Regeringen beretter om fortsat tydelig fremgang på arbejdsmarkedet grundet stigende beskæftigelse, og med denne fremgang står arbejdsmarkedet allerede nu i den situation, at visse brancher oplever begyndende kapacitetspres i form af mangel på arbejdskraft. Dertil har regeringen indført en vækstmålsætning, der skal modvirke flaskehalse og pres på arbejdsmarkedet generelt set. En række initiativer er også iværksat for gruppen på kanten af arbejdsmarkedet, og reformer skal øge beskæftigelsen og løfte velstanden frem mod år 2025.

Initiativer for personer på kanten af arbejdsmarkedet

Regeringen har med en række initiativer til hensigt at flytte flere væk fra offentlig forsørgelse over til beskæftigelse. Af DLI-relevante indsatser kan fremhæves:

- Opkvalificeringsinitiativer af ledige og oplysningskampagne
 - skal sikre flere ufaglærte dagpengemodtagere en faglig uddannelse
- IGU og lokale integrations- og beskæftigelsesambassadører
 - skal sikre flygtninge arbejds erfaring og opkvalificering via 2-årige forløb, hvilket ambassadørerne skal medvirke til ved at matche virksomheder med flygtningene
- Ungegaranti og brobygningsforløb
 - ved at alle danske unge under 30 år uden erhvervskompetencegivende uddannelse modtager et aktivt uddannelsesrettet tilbud senest efter en måneds ledighed. I et nyt forsøg tilbydes således de mest udsatte unge et brobygningsforløb, hvilket der frem mod 2020 er afsat 69 mio. kr. til (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 27-28)

EU-midler til at opfylde EU-2020-målene

Danmark kommer i årene 2014-2020 til at modtage ca. 3 mia. kr. fra EU's Regionalfond og Socialfond, som tilsammen kaldes strukturfondene. Ved tilskud sker der altid en medfinansiering på mindst 50 % af egne nationale midler. Således bidrager bl.a. EU's socialfondsindsats til, at flere unge får en uddannelse og til at styrke den sociale inklusion. Regeringen understreger, at der i løbet af år 2018 vil foretages en ekstern evaluering af hvorvidt strukturfondsindsatsen bidrager til at indfri de danske EU 2020-mål. Undersøgelsen vil foretages både kvalitativt og kvantitativt (Danmarks Nationale Reformprogram, s. 23).